

ယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရင်ဘျီဒိတ်အိတ်ဖိတ်ဖိတ် (၆) ဝိတဝိ အလံာ်ဘိးဘုတ်ရလီ

သလုလါထီၣ် (၄) သီ, ၂၇၆၅ နံၣ် (လါဒိတ်စဘၢၣ် ၂၂ သီ, ၂၀၂၅ နံၣ်)

လၢတၢ်ကစီၣ်တၢ်ဘိးဘုတ်ရလီအဂီၢ်

ဖဲပယီၤသုးမိၤစီရိၤဆဲးမၤတပျၢၣ်တပျီၤတၢ်ခိဖျိတၢ်ဟးတၢ်လီၤမုၢ်ပိၢ်ဒီး တၢ်မၤသံမၤဝီထံဖိကီၢ်ဖိကမ္မၢ်ဆူၣ်မဲၣ် ကၢမဲၣ်သကုၤကီၢ်ဒီတဘျီ လၢတၢ်ကျဲးစးဂုၢ်န့ၢ်ကဒါကွၢ်ဟီၣ်ကဝီသဘျီ လၢတၢ်ပၢ်ဆၢကရၢကရၢသ့ၣ်တဖၣ် အစုၣ်တၢ်ဖိလၢ် ဒီးမၤန့ၢ်ဆိၣ်ခံတၢ်ယုထၢအယီၤအဘျီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ္မၢ်တၢ်ပၢ်တၢ်ပြးသန့ ဘၣ်တၢ်မၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၢ်ဖဲယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရၢ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ကီၢ်သုလုၤ ဖဲလါပျၢၣ်လါလီ (၁၂) သီတု (၁၄) သီ, ၂၇၆၄ နံၣ် (လါဒိတ်စဘၢၣ် ၁၇ သီ တု ၁၉ သီ, ၂၀၂၅ နံၣ်) အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမုၢ်ဝဲဒၣ်ယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရၢဘျီဒိတ်အိတ်ဖိတ်ဖိတ် (၆) ဝိတဝိန့ၣ်လီၤ. ဘျီဒိတ်အိတ်ဖိတ်ဖိတ်တဘျီညါအံၤ ခၢၣ်စးခဲလၢ် ၁၉၅ ဂၤ (ပိၢ်မုၢ် ၄၉ ဂၤဒီးပိၢ်ခွါ ၁၄၆ ဂၤ) ဒ်အမုၢ်လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤ ဖိ, ကညီဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ္မၢ်ကရၢ, ဒီးခၢၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိတ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟဲထီၣ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်န့ၣ် လၢအပူၤကွၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, တၢ်ပိၣ်သကိးကျဲသန့ (ဖိလံစံၣ်) ဂုၢ်ဝီ, ဒီးပၢ်လီၤသကိးခါဆူညါသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂဲၤလိာ်စံးကတိၤတၢ်မုတ်တုတ်ခုတ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲးဒီးပယီၤသုးပဒိတ် မုၢ်ဟးဂီၤတၢ်လံၤအသးဖးယံာ်ဘၣ်ဆၣ်, ခိဖျိတၢ်မူထွဲမၤထွဲမုၢ်ဝါခိၣ်ပုၢ်ဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤလိာ်ပိၢ်လီၤလၢအမုၢ် “အိတ်ကတီၢ်” လၢတၢ်ဒီသအကူထံ နၢၣ်ထံကျိ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ဒီးသ့ၣ်ပုၢ်ဝါခိၣ်ပုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် ယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရၢလၢအမုၢ်ဟီၣ်က ဝီလၢအမူဝဲတတီၤအံၤ ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်ကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ဂဲၤလိာ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးအ နီၢ်အသးဆူဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ညါန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဂုၢ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ်, ယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရၢဆိၣ်ထွဲဝဲဒၣ်ခၢၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိကရၢ တၢ်ဂဲၤလိာ်လီၤလါလၢ နီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသး, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်ပၢ်ဆၢတၢ်ဂဲၤလိာ်အနံၣ်ဆဲးဆၢက ပုၤထီၣ် (၇၇) နံၣ် ဖဲလါယနုၤအါရံၣ် ၂၀၂၆ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရၢအတၢ်ထဲးဂံၢ် ထဲးဘါလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကွၢ်တၢ်မုတ်တုတ်ခုတ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသး, တၢ်ဟံးယၢ်ယၢ်ခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢၣ် ကံၢ်စီတၢ်လၢတၢ်ပုၤဒီတခါ, ဒီးတၢ်စိာ်ကဖီထီၣ်ကွၢ်လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒ်အံၤ သ့ၣ်တဖၣ် ပၢ်ပနီၣ်ဒီးဟ့ၣ်လၢဟ့ၣ်ကပီၤကွၢ်ပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်ယိၣ်ဒီး ဒီသအကူမိၢ်ပၢ်ဖဲပုၤဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဖဲကီၢ်သုလုၤပူၤန့ၣ်လီၤ. စီဖိလံစုၣ်ထွါ, လၢအမုၢ်ယိပ်လိတ်မုတ်တုတ်ခုတ်ကရၢအပူၤ ပၤလီၢ်ဆုၣ်နီၤဒီသါလီၤဒုလၢ, “ပတလဲၤယုသကွၢ်ကညးပတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢန့ၢ်ပွဲၣ်တီၣ် (သုးမိၤစီရိၤအိၣ်ဆိး အလီၢ်) ဘၣ်, အခိၣ်တလိာ် ပစူးကါနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်ဖဲ ပမိၢ်ပၢ်ဖဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ် တၢ်ကျဲဖဲအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ”.

ဖဲဘျီဒ်ဒ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒ် (၆) ဘျီတဘျီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တၢ်မၤကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဒီး ဟံၣ်ဖျါထီၣ်သကိးပျီပူၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအတၢ်ကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤဃါက့ၤကီၢ်အထံဆၢကီၢ်ဆၢ, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျီပူၤတၢ်မံၤလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်, တၢ်လီၤကွၢ်စ့ၣ်ကယၢ်ပှၢ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, တၢ်စူးကါဒီးသိၣ်လိာ်ဒ်ထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒ်ဖဲကွီၣ်ကိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ, တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤဃါက့ၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စါန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၢ်တၢ်တုၤဖိဟံၣ်ကီၢ်ဒီး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအရူဒ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲတၢ်တိာ်ကူၣ်ကျဲခိၣ်သ့ၣ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ်တၢ်အာၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အီၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး ဖဲ (၅) နံၣ်တၢ်တိာ်ကူၣ်ကျဲခိၣ်သ့ၣ်အပူၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်ယုာ်ဝဲဒ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်လီၤမၤပျဲၤက့ၤသ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢအလီၤဖျါလီၤဟီၤ, တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤသဟီၣ်ဂံၢ်ဘါလၢအမၤသီထီၣ်ကဒါက့ၤအသးသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ, ဒီးတၢ်တြီဆၢမၤစၢ်လီၤတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးဒီးတၢ်ဒ်ဘၣ်သလၢအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လိာ်ကျိအတၢ်ဘၣ်အာဘၣ်သီတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ်တၢ်တၢ်ပီၣ်ဒီးစံးကတိၤသကိးလၢအဂ့ၢ်, ဒီးတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်ကမၤကွၢ်ဒီးသမံသမိးက့ၤတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢအကအိၣ်ထီၣ်လၢ ယိၣ်လိာ်တြီပှၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ (၂၀၂၅) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဆဲးလီၤကဒီးလၢထူၣ်တၢ်ပနီၣ်အရူဒ်ခံခါလၢအမ့ၢ် ဖိးသဲးစးတၢ်ပာ်ပနီၣ်ပှၢ်ထူလံာ်ဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် (၇) နံၣ်အနံၣ်ဆဲးဆၢဖဲလၢဒ်ဝဲဘၣ် (၁၈) သီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ပဒိၣ်စါသီသံၣ်ဘျဲလၢလီၤခၢၣ်သးခၢၣ်အံၣ်ယုာ်ဝဲလီၤခိၣ်သ့ၣ် ဟ့ၣ်လီၤယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဖိးသဲးစးလံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤ လၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဒ်ခၢၣ်အံၣ်ယုာ်အတၢ်အာၣ်လီၤတူၢ်လိာ်လၢ “တၢ်ကဟံးယၢ်ဂံၢ်ကျဲဒီးဆိၣ်ထွဲက့ၤယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒ်ယုာ်ကတၢ်မၤတက့ၢ်ဒ်တခါအသိး လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, ပှၢ်ထူလံာ်ဖိအတၢ်စံၣ်ညိၣ်ပာ်လီၤသး, ဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်သဲကတီၢ်န့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်ဖဲကီၢ်သုလုၤပူၤ” န့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး, ဖဲလၢဒ်ဝဲဘၣ် (၁) သီ, ၂၀၂၅ နံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်သါလီၤဒီးတၢ်ပာ်ပနီၣ်အီၤ ဒ်ကညီပှၢ်ထူလံာ်ဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတတီၤအသိး လၢဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢၢ်ခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ (UNEP) ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်ပှၢ်ထူလံာ်ဖိဒီး လီၢ်ကဝီၤပှၢ်တၢ်တၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ တၢ်ဆဲးလီၤမံၤမၤနီၣ်မၤဃါအပျီၢ်စီၢ် (Global ICCA Registry) ပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပာ်ပနီၣ်ဒ်အံၤတကလုာ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အတၢ်ဂဲၤလိာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်ပတီၢ် ဒ်အမ့ၢ်ပှၢ်ထူလံာ်ဖိအတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲလၢတၢ်ကဟုကယၢ်က့ၤတၢ်မူအါကလုာ် ဒီးတၢ်တြီဆၢမၤစၢ်လီၤတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲတၢ်တတၢ်တနါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီပှၢ်ထူလံာ်ဖိဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤယီၤ ဒီးတကတီၢ်ယီၤ သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျးစဲလိာ်သးဒီးထံကီၢ်ဘီမုၢ်သိၣ်မ့ၢ်ကရၢၢ်ကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ဂဲၤလိာ်ကဟုကယၢ်က့ၤခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢ ဒီးတၢ်ပာ်ပနီၣ်က့ၤပှၢ်ထူလံာ်ဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်မိၢ်ပာ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢစုလီၤယုာ်တၢ်ထံၣ်စိတမံၤယီၤဒီး ကညီပှၢ်ထူလံာ်ဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢအဟဲအိၣ်ထီၣ်ဖဲကီၢ်သုလုၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတတီၤလၢ အဂဲၤလိာ်ဟ့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, ပှၢ်ထူလံာ်ဖိတၢ်စံၣ်ညိၣ်ပာ်လီၤသး, တၢ်မၤမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤလုာ်လုာ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဒီးခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ဖဲပဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢခိၣ်မဲၣ်လဲၤခိၣ်ဖျိဒီးတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်, တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး, တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်

ဆီတလဲ, ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်လီၤမူလီၤမၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒုး
အိၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်လၢသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အကလံာ်စိးမုၢ်န့ၣ်တကယၢ်စ့ၢ်ကိး, သီသံၣ်တီၢ်အူပူထူလံာ်ဖိကရၢၢ်လၢအအိၣ်
သ့ၣ်လီၤအသးဖဲတီၢ်အူကီၢ်ရၢၢ်, ကီၢ်သုလုၤပူၤ ရဲၣ်ကျဲၤမၤဝဲဒၣ်ဘျီၣ်ဒိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ်ဒီးပၤဆုၢ်တၢ်ကမံးတံာ်
တၢ်ယုထၢအဆိကတၢ်တဘျီဝံၤဝဲဒၣ်ဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်ဖဲလၢဒံၣ်စဲဘၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်က
ရၢၢ်ဘျီၣ်ဒိၣ်ဟ့ၣ်လၢဟ့ၣ်ကပီၤဒီး သးအိၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဆၢဂၤဆၢဝါဆူသီသံၣ်တီၢ်အူပူထူလံာ်ဖိကရၢၢ်ထံ
ဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ပူထူလံာ်ဖိတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲတၢ်ကဟ့ၣ်ကယၢ်ခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်ဂဲၤလိာ်အ
သဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတဘျီအိၣ်ဝဲအသိး, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တူၢ်လိာ်
မုၢ်ဝဲဒၣ်သီသံၣ်တီၢ်အူပူထူလံာ်ဖိကရၢၢ်လၢတၢ်ဂဲၤလိာ်တမံၤပီၤဒ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂီၢ်, ဝံသးစုၤဆဲးကျိးဘၣ်

စီဖိလံာ်စ့ၣ်ထွါ - ပုၤဟၤလီၢ်ဆ့ၣ်နီၤ, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် +66 (0)81-724-7093